

Śląski
Uniwersytet
Medyczny
w Katowicach

Prof. dr hab. n. med. Jarosław Markowski
Kierownik Katedry i Kliniki Laryngologii
Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach
40 – 027 Katowice
ul. Francuska 20

Katowice, 12.05.2019 r.

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

lek. Hanny Czerniejewskiej – Wolskiej

pt.: „Ocena wpływu leczenia metodą implantu ślimakowego dorosłych osób głuchych na jakość ich życia”

Rozprawa doktorska lek. Hanny Czerniejewskiej – Wolskiej została opracowana zgodnie z nowymi wytycznymi wynikającymi ze znowelizowanej Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003r. z późniejszymi zmianami (Dz. U. 2003, nr 65, poz. 595 ze zm.)

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska pt.: „Ocena wpływu leczenia metodą implantu ślimakowego dorosłych osób głuchych na jakość ich życia” stanowi spójny tematycznie cykl 3 artykułów oryginalnych z lat 2015 – 2019 dotyczących jakości życia osób po wszczepieniu implantu ślimakowego, w tym 2 w języku polskim opublikowanych w „Otolaryngologii Polskiej” (15 pkt MNiSW) i 1 w języku angielskim opublikowanego w „Audiology & Neurotology” (IF = 2,078, MNiSW = 30 pkt). łączny współczynnik oddziaływania (IF) wymienionych 3 publikacji wynosi 2,078 a łączna punktacja MNiSW wynosi 60 punktów.

Temat pracy doktorskiej jest nowatorski ponieważ liczba prac naukowych dotyczących jakości życia pacjentów dorosłych po implantacji ślimakowej jest nadal stosunkowo niewielka.

Rozprawa doktorska liczy 64 strony i obejmuje: wykaz publikacji stanowiących rozprawę doktorską, wykaz stosowanych skrótów, streszczenie w języku polskim, streszczenie w języku angielskim, kserokopie 3 publikacji stanowiących rozprawę doktorską, potwierdzenie o przyjęciu do druku 3 publikacji, zgodę Komisji Bioetycznej przy Uniwersytecie Medycznym im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu oraz oświadczenia współautorów publikacji wyrażające zgodę na wykorzystanie danych zawartych w publikacjach do przewodu doktorskiego lek. Hanny Czerniejewskiej – Wolskiej. Tak więc jak wynika z oświadczeń współautorów prac składających się na rozprawę doktorską Doktorantka była autorką koncepcji przeprowadzonych badań oraz przygotowała manuskrypty prac.

Tytuł rozprawy doktorskiej odpowiada tematyce analizowanych publikacji. W skład rozprawy przedstawionej do recenzji wchodzi 3 publikacje oryginalne – dwie z tych prac zostały opublikowane w czasopiśmie polskim – „Otolaryngologii Polskiej” w 2015 i 2019r. a jedna w czasopiśmie zagranicznym posiadającym impact factor – „Audiology & Neurotology” w 2017r.

Wszystkie te prace są opracowaniami zbiorowymi, w dwóch (polskojęzycznych) Doktorantka jest pierwszym autorem w a publikacji zagranicznej jest trzecim autorem. Te fakty świadczą, że Doktorantka odegrała wiodącą rolę w zaplanowaniu tych prac oraz analizie wyników i przygotowaniu manuskryptów do publikacji. Na prowadzenie badań uzyskano zgodę Komisji Bioetycznej przy Uniwersytecie Medycznym im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu uchwałą nr 291/16 z 3.03.2016r.

W „Streszczeniu” Doktorantka w zwięzły sposób przedstawiła cele oraz ideę dysertacji, stwierdzając, iż obustronny niedosłuch znacznego stopnia w sposób oczywisty wpływa na jakość życia samych chorych jak i ich rodzin i znajomych. Ponieważ leczenie osób głuchych za pomocą implantów ślimakowych jest powszechnie na świecie stosowaną metodą leczenia stąd ocena jakości życia tych chorych pozwala ocenić sukces terapeutyczny tej metody leczenia a przede wszystkim wpływ na dalszą jakość życia codziennego tych chorych. Grupę badaną stanowili zaimplantowani chorzy, którzy

dobrowolnie przystąpili do projektu pt.: „Badanie obserwacyjne zaimplantowanego pacjenta (Cochlear Implant Recipient Observational)”. Ten prospektywny, międzynarodowy projekt badawczy obejmuje chorych do 3 lat po zaimplantowaniu. Chorzy byli oceniani za pomocą dwóch standaryzowanych kwestionariuszy. Pierwszy to Health Utility Index Mk III (HUI) oceniający ogólną jakość życia i składający się z 8 podkategorii. Drugim zastosowanym przez Doktorantkę kwestionariuszem był SSQ (Speech, Spatial and Qualities of Hearing Scale), który polega na samoocenie zdolności słyszenia w codziennych sytuacjach. Doktorantka przeprowadziła badania u 70 zaimplantowanych pacjentów (średnia wieku 47,6 lat, 33 mężczyzn i 37 kobiet). Zbierane dane Doktorantka sukcesywnie włączała do analiz, które następnie opracowała w formie 3 publikacji będących podstawą dysertacji doktorskiej.

Pierwsza publikacja zatytułowana „Jakość życia i słyszenia u osób po 60. roku życia po operacji wszczepienia implantu ślimakowego” dotyczy obserwacji chorych leczonych w czterech ośrodkach laryngologicznych w Polsce (Poznań, Białystok, Łódź i Lublin) i obejmowała grupę osób po 60 roku życia. Doktorantka analizowała wyniki leczenia tych chorych w projekcie Cochlear - IROS (Cochlear - Implanted Recipient Observational Study) w drugim etapie tego programu czyli rok po użytkowaniu implantu stwierdzając poprawę percepcji słyszenia, rozumienia mowy jak i ogólnie pojmowanego procesu komunikacyjnego, co następnie przekładało się na możliwość bycia osobą samodzielną i niezależną. Z tego wynika podstawowy wniosek, iż pacjenci po 60 roku życia są dobrymi kandydatami do leczenia głuchoty metodą implantu ślimakowego co jest podstawą do zachowania w tym wieku pełnej aktywności.

Druga publikacja pt.: „Patient related benefits for adults with cochlear implantation: a multicultural longitudinal observational study” została opublikowana w czasopiśmie zagranicznym posiadającym IF = 2,078 (MNiSW = 30 pkt.) Publikacja jest wynikiem współpracy Katedry i Kliniki Foniatrii i Audiologii Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu z najbardziej prestiżowymi ośrodkami stosującym rutynowo leczenie całkowitej głuchoty za pomocą implantów ślimakowych (Hannover, Saragossa, Pampeluna, Barcelona). Dotyczyła pacjentów implantowanych jednostronnie. Było to

badanie prospektywne, wielośrodkowe. Przeprowadzono badanie samooceny wyników leczenia w okresie przed wszczepieniem implantu i po 1, 2 i 3 latach po wszczepieniu przy użyciu znormalizowanych, zatwierdzonych, lokalnych wersji językowych kwestionariuszy SSQ oraz HUI M3. Uwzględniono dane demograficzne pacjentów. Grupa badana liczyła 291 pacjentów leczonych rutynowo z powodu obustronnej głuchoty za pomocą implantów ślimakowych. Badano pacjentów w przedziale wieku 13-81 lat, z 9 klinik w 4 krajach, implantowanych jednostronnie. Zaobserwowano znaczącą poprawę we wszystkich pomiarach wyniku ($p < 0,0001$). Zaobserwowano istotny związek z zastosowaniem przed implantacją aparatu słuchowego przeciwległego, używaniem telefonu, wiekiem przy implantacji, stroną implantacji, chorobami towarzyszącymi przed wszczepieniem, zawrotami głowy i szumem usznym ($p < 0,004$). We wnioskach autorzy stwierdzają, że długotrwałe korzyści z leczenia głuchoty za pomocą implantu ślimakowego można ocenić za pomocą klinicznie standaryzowanych kwestionariuszy jako narzędzi samooceny. W ten sposób można dokonać całościowej oceny korzyści związanych z zastosowaniem implantu pacjentów z międzynarodowych populacji. Wyniki zgłaszane samodzielnie przez pacjentów zaimplantowanych w badaniach ankietowych mogą dostarczyć dowodów medycznych skuteczności leczenia i poprawy jakości życia i jakości słyszenia tej grupy chorych.

Trzecia publikacja zatytułowana „Ocena jakości życia u pacjentów po operacji wszczepienia implantu ślimakowego – obserwacja w latach 2014 – 2017” dotyczy grupy 70 pacjentów, którzy dobrowolnie wzięli udział w badaniach ankietowych w ramach projektu „Badanie obserwacyjne zaimplantowanego pacjenta (Cochlear - IROS, Cochlear - Implanted Recipient Observational Study)”. Jest to badanie międzynarodowe, długotrwałe o prospektywnym charakterze z użyciem techniki ankietowej za pomocą dwóch wystandaryzowanych kwestionariuszy. Pierwszy oceniający ogólną ocenę jakości życia składa się z ośmiu podkategorii HUI (Health utility index MK.III). Drugim użytym kwestionariuszem jest SSQ (Speech, Spatial and Qualities of Hearing Scale), który polega na samoocenie zdolności słyszenia w codziennych sytuacjach. Doktorantka wykazała, że stosowanie systemu implantu ślimakowego prowadzi do wyraźnej poprawy zdolności słyszenia w codziennych

sytuacjach a wiek chorych implantowanych nie stanowi przeciwwskazania do zabiegu o ile pozwala na to stan ogólny pacjenta.

Badania nad jakością życia chorych po wszczepieniu implantu ślimakowego stanowi dzisiaj jeden z wiodących tematów badań w audiologii. Socjalne wydolny narząd słuchu i możliwość samodzielnego komunikowania się z otoczeniem za pomocą mowy jest uznanym czynnikiem wpływającym na jakość życia chorych w każdym wieku.

Rozprawa doktorska lek. Hanny Czerniejewskiej - Wolskiej wpisuje się w ten nurt badań nad jakością życia chorych po wszczepieniu implantu ślimakowego.

Tak więc temat pracy doktorskiej jest bardzo dobrze dobrany, gdyż jest aktualny i nowatorski oraz niesie aspekt nowości i innowacyjności, tak ważny w pracach młodych naukowców.

Przedstawiona do recenzji rozprawa została przygotowana pod opieką naukową dr hab. med. Bożeny Wiskirskiej – Woźnicy z Katedry i Kliniki Audiologii i Foniatrii Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu.

Prace stanowiące rozprawę przedstawioną do recenzji są spójne tematycznie i rzetelnie opracowane. Metodyka i wyniki zawarte w tych publikacji zostały już ocenione przez niezależnych recenzentów tych czasopism i merytorycznie nie budzą zastrzeżeń. Autorka dokładnie opisała tematykę, cele pracy, materiał i metody, wyniki i wnioski wynikające z trzech omawianych prac. Piśmiennictwo zawarte jest w każdej z opublikowanych prac.

Na uwagę zasługuje także bardzo staranny dobór metod statystycznych do analizy wyników badań.

Przeprowadzone przez Doktorantkę w publikacjach omówienie wyników i dyskusja wykazały, iż Doktorantka posiada umiejętność krytycznej i wyważonej oceny uzyskanych wyników oraz formułowania wniosków końcowych. Na podkreślenie zasługuje trafność wyboru tematu. Jakość życia pacjentów po leczeniu operacyjnym jest dzisiaj podstawowym kryterium oceny danej metody z zakresu leczenia chirurgicznego. W mojej opinii rozprawa stanowi logiczną całość,

świadczy o dobrym przygotowaniu Autorki do prowadzenia badań naukowych oraz ich prezentacji. Publikacja w „Audiology & Neurotology” świadczy o umiejętności dobrej współpracy z naukowcami z zagranicy.

W podsumowaniu stwierdzam, iż przedłożona mi do oceny praca doktorska lek. Hanny Czerniejewskiej - Wolskiej pt.: „Ocena wpływu leczenia metodą implantu ślimakowego dorosłych osób głuchych na jakość ich życia” ma w polskim piśmiennictwie charakter pionierski i jest cenną wskazówką dla wszystkich ośrodków stosujących tą metodę leczenia osób głuchych. W analizowanym cyklu publikacji Doktorantka wykazała się umiejętnością wykorzystania dostępnej bibliografii, dostępnych kwestionariuszy oceniających jakość życia i jakość słyszenia po implantacji oraz sformułowania celów zaplanowanych badań naukowych i wniosków z nich wypływających. Zawarty w rozprawie cykl publikacji jest spójny tematycznie i przyczynia się do lepszego poznania omawianej tematyki, stąd też jest cennym uzupełnieniem dostępnego piśmiennictwa naukowego. Praca ma dużą wartość poznawczą i stanowi podstawę do kontynuowania badań naukowych w tym zakresie. Po raz pierwszy oceniono tak szczegółowo jakość życia tych chorych. Stanowi to istotny naukowo, oryginalny autorski wkład Doktorantki do problematyki badań nad schorzeniami narządu słuchu.

Bardzo wysoko oceniam wartość naukową rozprawy doktorskiej lek. Hanny Czerniejewskiej – Wolskiej i w związku z tym mam zaszczyt wystąpić do Rady Wydziału Lekarskiego I Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu z wnioskiem o dopuszczenie Doktorantki do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Wobec bardzo wysokich walorów merytorycznych rozprawy doktorskiej oraz biorąc pod uwagę pionierską koncepcję dysertacji lek. Hanny Czerniejewskiej - Wolskiej wnioskuję o wyróżnienie pracy doktorskiej.

KIEROWNIK
Katedry i Kliniki Laryngologii
Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach
J. Markowski
prof. dr hab. n. med. Jarosław Markowski